

tamošnja rojaka. Prvi je slovenskim slikarjem odprl pot v širšo javnost, ko je aranžiral prvo razstavo slovenske upodabljaljoče umetnosti na Dunaju, katera je še v rajni Avstriji dokazala, da je

tudi zatirani in zapostavljeni narodič tam doli na jugu — kulturne. Drugi imenovani pa je naš znani in še živeči velezaslužni kulturni delavec.

France Planina

NAŠA RANJENA ZASTAVA

Minevalo je tretje leto prve svetovne vojne. Slovenska kri je tekla po vseh frontah od Galicije do Albanije, od Kotora do visokih gora v Tirolah. Koliko hrabrih dejanj so izbojevali naši fantje! Padali so slovenski očetje in sinovi, ne da bi vedeli, čemu. Slovenskih mater ni tolažila zavest majke Jugovičev!

Več fantov z loškega ozemlja in z Gorenjskega, med njimi moj brat Francelj, abiturient kranjske gimnazije, so služili pri gorskih strelcih, ki so na kapah nosili krivce, na ovratniku pa znak planike. Po krvavih bojih na Grmadi nad Trstom je bil njihov II. polk, sestavljen iz Slovencev in Furlanov, poslan v zaledje. Na soški fronti, kjer je pri 6. ofenzivi padlo na vsaki strani okoli 200.000 vojakov, je tudi ta polk gorskih strelcev doživel velike izgube. Po končani ofenzivi so iz ozdravljenih ranjenecv in bolnikov ter iz ostankov po bojiščih razkropljenih formacij skrpali nov maršbataljon. Upokojeni vlakovodja Tone Stare iz Srednjega Bitnja št. 15, rojen 14. 1. 1897, ki je bil v tem maršbataljonu, pripoveduje o takratnih dogodkih takole:

»Maja 1917 so naš, po večini slovenski regiment gorskih strelcev, po krvavih bojih na Doberdobo prestavili v rezervno v Koprivo na Krasu. Toda komaj smo bili odmaknjeni od fronte, je dobil naš bataljon povelje za odhod na marš z vso bojno opremo, ne da bi vedeli, kam gremo. Ustavili smo se v Poljanski dolini in razmestili so nas od Poljan do Zminca. Jaz sem bil četovodja (Zugsführer) 1. voda v 4. bataljonu 10. kompanije. Za tiste čase smo bili zelo zavedni in neustrašni slovenski vojaki. 'Fantič, tič, tič, bojim se pa nič, 'mam zelen klobuč pa tri kriva peresa, bojim se pa nič!' Pa še iz pretapaškega Bitnja sem doma. Tri tedne smo počivali v Zmincu. Konec maja 1917 smo odkorakali proti Loki. Na pobudo častnikov so nam domača dekleta sešila slovensko zastavo, da jo ponesemo na čelu bataljona. Naš kompanijski poveljnik Zupančič, ki je bil pozneje

geometer v Kranju, je iz gruče častnikov, med katerimi je bil tudi Zučkov iz Loke, vprašal: 'Kdo si upa ponesti skozi Loko našo zastavo?' — 'Jaz', sem se odločno oglasil. Korakal sem potem v prvi vrsti med dvema tovarišema in ponosno nosil zastavo. Ob vhodu v Loko (med tedanjo gostilno Pri Urmoharju in hišo Uršinega Tineta) sta nam prihajala nasproti naš bataljonski poveljnik stotnik Fink iz Ljubljane in neki madžarski štabni oficir, najbrž komandant mesta Škofje Loke, ki je hrabro čuval ozadje s svojimi ogrskimi 'honvedi' in v kavarni razkazoval svoje viteštvo z razbijanjem kozarcev. Naša kompanija se je na povelje ustavila. Madžarski komandant je potegnil sabljo iz nožnice in vprašal, kdo je dovolil nositi to zastavo. Nadporočnik Zupančič je zmignil z rameni, češ da ne ve. Stopil sem korak naprej pred konja in se javil, da sem jo jaz sam razvil. Madžar je vsekal s sabljo po zastavi, da se je drog prelomil. Stotniku Finku je velel, da me mora kaznovati. Ko smo odkorakali naprej, sem oba konca droga stisnil skupaj in tako prinesel našo častno zastavo na loški Mestni trg, kjer se je zbrala množica Ločanov. Ko smo korakali čez trg in prepevali, so meščanke in meščani, kljub prepovedi, stopali k našim vrstam in nam podajali cvetje in cigarete. Potem smo se nastanili na Godešču. Tam me je stotnik Fink poklical na raport in mi izrekel kazen desetih dni zopora. Zaprli so me v neko zapuščeno, umazano klet. Stotnik Fink se je prišel prepričati o mojem zoporu in me nagovoril po nemško, nakar sem mu rekel, naj vendar govori po naše. Ko sem ostal sam, sem začel peti: 'Hauptman Fink le zadaj korajžo ima, ko slovenske fante v areste da.' Zato so mi zapor še za tri dni podaljšali. Z Godešča so nas naložili na vlak, oficirji so povedali, da gremo v Romunijo.«

Dne 9. avgusta 1917 je 9. kompanija gorskih strelcev, v kateri so bili nadporočnik Trtnik in poročnika Bezjak in

Francelj Žužek, prebredla na vse zgodaj reko Putno v Romuniji in prišla v vas Purcelesti. V zvoniku je nenadoma zapel zvon. Rusi so vas obkolili. Začel se je boj, boj na nož. Rusi so bili razdivjani od popitega romunskega vina. Naši častniki so Rusom vpili, da smo Slovenci, a niso razumeli in so neusmiljeno klali. Poročnik Bezjak se je tako hrabro branil, da je bila potem zemlja štiri metre okoli njega vsa razrita. Takrat je padlo veliko tistih fantov, ki so skozi Loko korakali za ranjeno zastavo. Od Ločanov so padli, poklani od ruskih vojakov, štirje: Benedičič iz Sopotnice, Fajdigov iz Form, Lipar iz Puštala in Žužek iz mesta. Franceljnu Žužku je

polk na samem bojišču postavil kamnit spomenik z napisom: Hrabremu junaku rez. lajtnantu Francu Žužek-u. Njegova mati in oče pa sta hkrati z žalostnim sporočilom o njegovi smrti prejela njegovo visoko odlikovanje za hrabrost. Padlo je tudi nekaj fantov iz Poljanske in Selške doline. Na vojaškem pokopališču v Škofji Loki, kjer slovenska mati na nagrobniku žaluje za padlimi loškimi sinovi in med grobovi vojakov vseh narodnosti, ki so med prvo svetovno vojno ranjeni in bolni pomrli v bolnici na loškem gradu, prosi za mir sveta, je vklesano tudi ime poročnika Franceljna Žužka in ostalih treh junakov izpod ranjene slovenske zastave.

Viktor Žužek

DROBNE ZANIMIVOSTI IZ ARHIVOV

Naznanilo

Vsi hišni gospodarji, kater imajo v svojih hišah gostače, se imaja 7. dan tega mesca, to je v pondelk ob 10. uri zjutraj tukaj v mestni hiši ali na rotovžu znajti, da bojo naznanili gostove in koliko plačujejo gostovi; — kater se ne bo ta dan na rotovžu do treh popoldan oglasil, bo potem primoran iti v Krajn in tam to naznaniti.

Srenjski urad Škofjeloke,
dne 5. avgusta 1871.

Naznanilo

Od mestniga predstojništva se vam naznani, da bo mestni dnarničar gosp. Kaiba 23., 24. in 25. dne tega mesca, to je v pondelk, tork in sredo, dopoldan od 9. do 12. in popoldan od 2. do 5. ure v mestni pisarnici al rotovžu pobiral stražni al vahtni denar, zatorej ste prošeni, da prinesete imenovane dni to plačilo, in prinesite tudi bukvice, da se vam bo plačilo poterilo.

Srenjsko predstojništvo Škofjeloke,
dne 17. oktobra 1871.

A. Gerbetz

Ino se vam tudi na znajne še enkrat da, kateri ne bo v treh dneh za pse plačov, bo rublen, to se vam ta sadni bart na znajne da.

Razglas

208

Taisti rezervisti domačega Ljubljanskega regimenta, ki so lansko leto v Bosni

se bojevali in še niso dobili vojne medajle, naj gredo v Kranj k okrajnemu glavarstvu po nje.

29. 3. 79.

ad No 477

Razglas

Kdor hoče kakega najdenca, Tržaškega ali Dunajskega v rejo prevzeti, se zamore pri srenjskemu uradu oglasiti, koder se natančneje pogodbe izvedo.

Škofja Loka, 28. 6. 879.

Št. 571

Razglas

Njegova ekscelenca gospod minister notranjih zadev je za poizvedenje taistih hudodelnikov, ki so pri tukajšnji okrajni sodnji blagajnico oropali, ali saj enega taistih, ali pa tudi le za naznanjenje okoliščin, ki bi zamogle pripomoči, da bi se hudodelniki zasledili, darilo f. 150 dovolil.

Mestni urad Škofja Loka 6. 8. 879.

Bl. Mohar.

No. 829

Razglas

Ker se kuga na Kranjskem širi, ck. okrajno glavarstvo veljeva, da je mesarjem in kupčevalcem oestro prepovedano, kader živino kupujejo, v štale stopiti.

Vsak posestnik živine je zavezan precej naznaniti, če mu kako živinče zbolí ali preč pride, če ne, zgubi pravico na odškodnino.